

Okruhy na štátnu skúšku

Študijný odbor: učiteľstvo a pedagogické vedy

Študijný program: slovenský jazyk a literatúra v kombinácii
2025/2026

Mgr.

Forma: ústna

Predmet: Štátna skúška zo slovenského jazyka a literatúry (1ISMK/U2STJLM/22)

Časť: slovenský jazyk

1. Jazyková situácia, jazyková stratifikácia, spisovný jazyk, nárečie, bežná štandardná varieta a jej západoslovenský, stredoslovenský a východoslovenský variant, subštandardné variety, hovorová slovenčina, jazyk mesta/mestská reč.
2. Výrazová koncepcia štýlu (systém výrazových kategórií). Operatívnosť a jej rozvíjajúce výrazové kategórie.
3. Výrazová koncepcia štýlu (systém výrazových kategórií). Ikonickosť a jej rozvíjajúce výrazové kategórie.
4. Teoretické vymedzenie pojmu text. Štruktúrne a kontextové chápanie textu.
5. Teoretické vymedzenie pojmu text. Komunikačné a semiotické chápanie textu.
6. Pragmaštylistika. Princípy a zásady efektívnej verbálnej komunikácie. Pravidlá vyplývajúce zo vzťahu medzi autorom a príjemcom.
7. Textové makrostratégie (slohové postupy). Rozprávací a opisná textová stratégia. Textové modely (žánre).
8. Textové makrostratégie (slohové postupy). Výkladová a informačná textová stratégia. Textové modely (žánre).
9. Dialogický a monologický text.
10. Teoretické vymedzenie pojmu štýl. Druhy štýlov v interaktívnej štylistike a ich charakteristika (singulárny štýl, výrazový štýl, individuálny personálny štýl, konverzačný štýl, skupinový individuálny štýl). Vymedzenie pojmu štýléma.
11. Bežná komunikačná sféra (hovorový štýl).
12. Literárna komunikačná sféra (umelecký štýl).
13. Mediálna komunikačná sféra (publicistický štýl).
14. Komunikačná sféra vedy, popularizácie a aplikácie vedeckých a odborných poznatkov (vedecký, popularizačný, praktický odborný štýl), komunikačná sféra vzdelávania (didaktický štýl).
15. Administratívna komunikačná sféra (administratívny štýl).
16. Periodizácia dejín slovenského jazyka z vývinového hľadiska (vo vzťahu k fonologickým a morfológickým zmenám). Teórie o pôvode slovenčiny.
17. Kontrakcia v slovenčine. Obdobie, priebeh, výnimky. Zánik a vokalizácia jerov v slovenčine. Dôsledky tejto zmeny na štruktúru slabiky.
18. Zánik nosoviek v slovenčine. Diftongizácia a monoftongizácia v jednotlivých oblastiach Slovenska.
19. Vývin skloňovania podstatných mien. Charakteristika pôvodného skloňovania podľa kmeňov.
20. Vývin skloňovania prídavných mien a zámen.
21. Vývin slovesných kategórií.
22. Sémantické zmeny z hľadiska vývinu jazyka. Vývin slovníka starej slovenčiny.

23. Prehľad fonologických a morfológických zmien a ich dôsledky na súčasný stav slovenského jazyka.
24. Dialektológia ako jazykovedná disciplína. Vzťah k iným vedným disciplinám. Charakteristika nárečia. Nárečie a jeho atribúty. Spôsoby spracovania informácií o nárečiach.
25. Západoslovenský nárečový makroareál.
26. Stredoslovenský nárečový makroareál.
27. Východoslovenský nárečový makroareál.
28. Vzťah spisovného jazyka a nárečí.
29. Jazyk ako znakový systém. Jazyk ako systém v klasickej teórii systémov (systém, štruktúra, činitele štruktúrovanosti). Jazyk ako znak (vymedzenie znaku, unilaterálne a bilaterálne chápanie znaku, semiotický trojuholník, problém motivovanosti a arbitrárnosti). Semióza. Denotácia a konotácia.
30. Jazyk a komunikácia. Pragmalingvistika.
31. Porovnávací a historická gramatika 19. storočia.
32. Systémovo-štruktúrna lingvistika, poznatkové zdroje štrukturalizmu, predstavitelia a prínos, kľúčové termíny (systém, štruktúra, funkcia, znak).
33. Typy znakov na základe vzťahu medzi označovaným a označujúcim (ikony, indexy, symboly). Metafora a metonymia. Porovnávací, substitučná a interaktívna teória metafory. Teória kognitívnej metafory. Funkcie metonymie.
34. Klasifikácia (typológia) jazykov s dôrazom na slovanské jazyky. Systémovo-štruktúrna, genetická a areálová klasifikácia.

Časť: literatúra

1. Slovenská poézia po 2. svetovej vojne a v 50. rokoch 20. storočia. Autori a ich tvorba. Premeny poetiky od avantgárd k socialistickému realizmu. Exiloví básnici 40. a 50. rokov 20. storočia.
2. Slovenská próza po 2. svetovej vojne a v 50. rokoch 20. storočia. Autori a ich tvorba. Premeny poetiky, tvorba autorov naturizmu, pojem „básnici sujetu“, pojem „schematizmus“, spoločenská objednávka.
3. Vývinové procesy v slovenskej dráme po 2. svetovej vojne a v 50. rokoch 20. storočia. Predstavitelia drámy a ich hry. „Drámy ideí“, kríza drámy v 50. rokoch.
4. Slovenská próza 60. až 80. rokov 20. storočia. Predstavitelia, poetika a žánrové súvislosti (poviedky, novely, 2. epická syntéza).
5. Slovenská poézia 60. až 80. rokov 20. storočia. Skupiny, skupinové estetické a etické programy, významné autorské osobnosti a významné diela.
6. Vývinové procesy v slovenskej dráme 60. až 80. rokoch 20. storočia. Predstavitelia drámy a ich hry. Nové témy a postupy, premeny v dramatickej tvorbe v priebehu desaťročí.
7. Estetické a generačné programy, polemiky, manifesty a skupiny v slovenskej literatúre v rokoch 1945 – 1989.
8. Literárnovedné, literárne a kultúrne periodiká v slovenskej literatúre v rokoch 1945 – 1989 (typológia periodík, ich žánrové špecifiká a vývinová funkcia v odbornom a literárnom živote).
9. Podoby spirituality v slovenskej ponovembrovej poézii – témy, žánre, poetika, predstavitelia, kresťanská a nadkonfesijná spiritualita, metafyzika v súčasnej poézii (Erik Jakub Groch, Rudolf Jurolek, Ján Gavura, tzv. barbarská generácia, Marián Milčák a i.).

10. Slovenská experimentálna poézia deväťdesiatych rokov 20. storočia, rozvoj poetík Petra Macsovszkého, Michala Habaja, Petra Šuleja, Nóry Ružičkovej a ďalších. Nadväzovanie na experimenty tzv. textovej generácie a angažovanosť v poézii po r. 2010 (s akcentom na poetiku Márie Ferenčuhovej, Kataríny Kucbelovej a Veroniky Dianiškovej) – ANesthetic Generation.
11. Slovenská próza po roku 1989. Generačné zastúpenie v 90. rokoch 20. storočia (debutujúci aj renomovaní autori – Peter Pišťanek, Mária Kopcsay a i.). Vývinové tendencie v slovenskej ponovembrovej próze.
12. Feministická ponovembrová literatúra (Jana Juráňová, Uršula Kovalyk a i.). Typológia ženského písania, jeho teoretické východiská. Významné slovenské prozaičky po roku 2000 (generačné a poetologické rozvrstvenie – Monika Kompaníková, Ivana Dobráková, Jana Bodnárová a d.).
13. Postmoderna v slovenskej próze po roku 1989 (Balla, Tomáš Horváth a i.).
14. Región a cudzina, vidiek a mesto v slovenskej literatúre po roku 1989 (Václav Pankovčín, Vít Staviarsky, Maroš Krajňak, Marek Vadas, Jana Beňová a i.).
15. Dráma po roku 1989. Nastupujúca generácia dramatikov. Alternatívne divadlo a nové divadelné formy (GUnaGU, Stoka a ďalší). Tematické a žánrové špecifiká slovenskej ponovembrovej drámy.
16. Charles Baudelaire a prekliati básnici (vývinové a poetologické špecifikácie dekadencie, prekliatych básnikov a symbolizmu).
17. Naturalizmus vo francúzskej literatúre (identifikácia naturalizmu, prehľad autorov a poetologické špecifikácie ich tvorby).
18. Futurizmus, kubofuturizmus, expresionizmus, dadaizmus, surrealizmus, poetizmus (vývinové a poetologické špecifikácie, prehľad autorov, poetika pásma).
19. Románová a poviedková tvorba Franza Kafku. Epické divadlo a tvorba Bertolta Brechta.
20. Tvorba Marcela Prousta, Virginie Woolfovej a Jamesa Joycea (poetologické špecifikácie tvorby).
21. Existencializmus a existenciálna imaginácia (poetologické špecifikácie tvorby Louisa-Ferdinanda Céline, Jeana-Paula Sartra a Alberta Camusa).
22. Francúzsky „nový román“ (poetologické špecifiká).
23. Absurdná dráma (tvorba predstaviteľov absurdnej drámy, vývinová a poetologická špecifikácia ich tvorby)
24. Magický realizmus (autorské, vývinové a poetologické vymedzenie).
25. Princípy postmodernej literatúry vo svetovej literatúre (osobnosti a individuálne poetiky).
26. Literárna veda: pojem, štruktúra, predmet, vzťahy, kľúčové pojmy.
27. Genéza literárnovedného výskumu slovenskej literatúry a vedy o literatúre: literárny vedec – literárna veda – žánre literárnej vedy.
28. Slovenská literatúra pre deti a mládež v literárnovednej reflexii (teoretické iniciatívy: Ján Kopál, František Miko, Stanislav Šmatlák, Peter Liba, Peter Zajac, Stanislav Rakús).
29. Moderná slovenská literatúra pre deti a mládež po roku 1960. Ľubomír Feldek a generačné vystúpenie autorov Mladej tvorby. Konštituovanie poetiky detského aspektu v poézii 60. rokov.
30. Pojem literárna veda a literárna kritika. Kritika ako súčasť literárnej vedy, vzťahy literárnej kritiky, teórie a histórie. Interdisciplinárne presahy literárnej kritiky.
31. Porovnajme funkciu a realizáciu kratších (napr. anotácia, glosa) a dlhších (napr. recenzia, kritika, esej) literárnokritických žánrov (napr. recenzia, kritika, esej) v aktuálnom systéme literárnej kritiky. Metódy literárnej kritiky.
32. Typológia literárnej kritiky. Najvýraznejšie osobnosti svetovej a slovenskej literárnej

- kritiky od 20. storočia do súčasnosti.
33. Esej – žáner medzi vedou, publicistikou a umením. Vzťah eseje a esejistického štýlu, potenciál eseje v literárnej kritike.
  34. Fenomén estetična – explikácia vzťahov estetickej funkcie, estetickej normy a estetickej hodnoty.